

Inspireren van een nieuwe generatie restauratievaklieden

rapportage

onderzoek instroombevordering sector Erfgoed

Februari 2025

Initiatiefnemers:**Uitvoerende marktpartijen in de Restauratie:**

Vereniging van Architecten Werkzaam in de Restauratie (VAWR)

Branchevereniging van erkende restauratiebedrijven (Vakgroep Restauratie)

Gespecialiseerde aannemers in de restauratie (GA-Platform Restauratie)

Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen

Deze uitvoerende marktpartijen trekken met elkaar op om de kwaliteit in de monumentenketen te verbeteren door de schakels in deze instandhoudingsketen met elkaar te verbinden. Dit doen zij door diverse initiatieven te ontplooiën richting ketenpartners waarbij het rapport 'Kwaliteit in de monumentenketen'¹ het uitgangspunt is. In dit rapport is voor het eerst de hele keten beschreven van betrokken partijen, in te zetten middelen en voorwaarden om tot een doelmatige en kwalitatief goed uitgevoerde instandhouding van het erfgoed te komen. Door de hele keten te beschrijven zijn de zwakke schakels in kaart gebracht en de kansen benoemd ter verbetering van deze schakels.

Een van de zwakke schakels ziet op de forse uitstroom van restauratievaklieden in de monumentensector en de behoefte aan een nieuwe generatie restauratievaklieden. Het reguliere onderwijs op (v)mbo-, hbo- en wo-niveau biedt voor de monumentensector geen mogelijkheden om vakmensen op te leiden. Een van de initiatieven van de uitvoerende marktpartijen is het project instroombevordering jongeren in de erfgoedsector.

Ondersteuning:

Het haalbaarheidsonderzoek Instroombevordering sector Erfgoed is mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van:

- **Cultuurfonds**
- **Expertisepunt Specialistisch Vakmanschap SBB**
- **Stichting Zuid Nederlands Aannemers Fonds (ZNAF)**
- **Beheerstichting Bouw & Scholing (BBS)**
- **TBI Praktijkfonds**

Uitvoering:

Het haalbaarheidsonderzoek Instroombevordering sector Erfgoed is uitgevoerd door:

Savantis:

Nina van Gastelen, onderwijskundige

Ronald van Driel, directeur

Mensen en organisaties moeten zich constant ontwikkelen om aan de uitdagingen van morgen te voldoen. Savantis helpt daarbij op het gebied van onderwijs, vakmanschap en duurzame inzetbaarheid. Savantis wordt bestuurd door vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en het mbo.

¹ <https://vakgroeprestauratie.nl/rapport-kwaliteitsketen-in-de-monumentenketen/>

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding	4
2.	Samenvatting	5
3.	Gehanteerde werkwijze onderzoek	7
4.	Schets onderwijsroutes en loopbaanpaden	9
5.	Kansen voor instroombevordering sector Erfgoed	13
5.1	Aansluiten op de beleidsvoornemens en activiteiten van het ministerie van OCW	13
5.2	Aansluiten op de activiteiten van het vmbo & mbo-onderwijs	14
5.3	Aansluiten op de activiteiten van het Platform vmbo Bouw, Wonen en Interieur	17
5.4	Aansluiten op de activiteiten van het georganiseerd bedrijfsleven	17
5.5	Aansluiten op huidige bedrijfsactiviteiten erfgoedbranche	18
5.6	Aansluiten bij bestaande organisaties en samenwerkingsverbanden	18
6.	Routekaart Praktijkgerichte opdrachten Voortgezet Onderwijs – Erfgoed	20
7.	Project 1 - Ontwikkelen praktijkgerichte opdrachten	22
8.	Project 2 Ontwikkel een servicepakket voor scholen	24
9.	Project 3 Ontwikkelen vmbo keuzevak Erfgoed	26
10.	Project 4 Pilots uitvoering praktijkgerichte opdrachten	27
11.	Project 5 Aansluiten bij lokale initiatieven	28
12.	Project 6 Werving en opleiding vrijwilligers	29
13.	Project 7 Implementeren uitvoering praktijkgerichte opdrachten	30
14.	Project 8 Helpdesk, servicedocumenten en ondersteuning vrijwilligers	31
15.	Project 9 Voorlichting	32
16.	Begroting en Financiering	33
17.	Betrokken organisaties	34
18.	Bijlage: Loopbaan- en beroeporiëntatie & voorlichting	35
19.	Contactgegevens	43

1. Aanleiding

Uitvoerende marktpartijen actief in het onderhoud en de instandhouding van gebouwde en groene monumenten, maken zich zorgen over de geringe instroom van jongeren in de erfgoedsector. Geconstateerd wordt dat zij tijdens hun opleiding(en) niet of slechts toevallig met de sector in aanraking komen. Bovendien stonden vroeger veel erfgoedwerkplaatsen in de stad of het dorp. Tegenwoordig zijn deze werkplaatsen doorgaans op industrieterreinen te vinden. Het is aannemelijk dat jongeren daardoor in het dagelijks leven ook minder snel met de sector Erfgoed in aanraking komen. Jongeren worden hierdoor tegenwoordig niet geïnformeerd en niet geïnteresseerd voor een loopbaan in de sector Erfgoed.

Gezamenlijk is een concept projectplan instroombevordering jongeren opgesteld en besproken met verschillende organisaties, waaronder het Cultuurfonds. Dit heeft geleid tot het voornemen om de aandacht voor de sector Erfgoed en de loopbaanperspectieven in de monumentenzorg zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij bestaande initiatieven, beleidsvoornemens en activiteiten van de overheid, onderwijsorganisaties en het bedrijfsleven. De gedachte is om de promotie van de erfgoedsector op een positieve wijze te verbinden met de doelen en activiteiten van andere organisaties.

De beoogde eindresultaten zijn als volgt geformuleerd:

Over vier jaar:

- komt iedere leerling in het voortgezet onderwijs tijdens de opleiding in aanraking met (het belang van) cultureel erfgoed en monumentenzorg.
- is de promotie van de sector Erfgoed en de loopbaanmogelijkheden in de monumentenzorg op een positieve wijze verbonden met de doelen en activiteiten van de overheid, onderwijsorganisaties en het bedrijfsleven.

Dit moet uiteindelijk leiden tot een grotere instroom van jongeren in de monumentenzorg.

In de periode april – oktober 2024 is onderzocht of en op welke wijze dit plan kans van slagen heeft. Er is gesproken met vele publieke en private organisaties en personen die betrokken zijn bij en invloed hebben op het beleid (wijzigingen, intensiveringen) en op de (bevordering van de) instroom in de sector Erfgoed. Dit heeft geleid tot de voorliggende rapportage met voorstellen en concrete plannen om een nieuwe generatie te inspireren voor een carrière in de sector Erfgoed.

2. Samenvatting

Aanleiding: rapport 'Kwaliteit in de monumentenketen'

Voor de instandhouding en het onderhoud van gebouwde en groene monumenten is er behoefte aan vakmensen en deskundigen. Hierover zijn grote zorgen bij de uitvoerende marktpartijen in de Restauratie; de Vereniging van Architecten Werkzaam in Restauratie (VAWR), de Branchevereniging van erkende restauratiebedrijven (Vakgroep Restauratie) en de Gespecialiseerde aannemers in de restauratie (GA-Platform Restauratie). In hun rapport 'Kwaliteit in de monumentenketen' is als zwakke schakel beschreven *'de forse uitstroom van restauratievaklieden en de behoefte aan een nieuwe generatie restauratievaklieden'*. Uitvoerende marktpartijen in de Restauratie hebben laten onderzoeken hoe de instroom van jongeren kan worden bevorderd.

Geconstateerd is dat jongeren momenteel niet of nauwelijks in aanraking komen met de sector Erfgoed. Hierdoor worden jongeren niet geïnformeerd en niet geïnteresseerd voor een loopbaan in deze sector. Dit leidt tot onvoldoende aanmeldingen voor mbo-, hbo- en universitaire studies gericht op een loopbaan in de sector Erfgoed. In het bekostigd onderwijs op mbo, hbo en universitair niveau worden hierdoor restauratieopleidingen bedreigd in hun voortbestaan. Onderzocht is hoe dit is te veranderen.

Voorgezet onderwijs

Alle jongeren nemen deel aan het voortgezet onderwijs (praktijkonderwijs, vmbo, havo & vwo). Onderzocht is of het mogelijk is dat er in het Voorgezet Onderwijs structureel aandacht komt voor de sector Erfgoed. Dit kan er toe leiden dat meer jongeren geïnspireerd worden voor een vervolgstudie en een loopbaan in deze sector.

Er is een ontwikkeling waarbij de sector Erfgoed goed kan aansluiten en zelfs een voorttrekkersrol kan vervullen. Zo wil de minister van OCW dat leerlingen in het Voortgezet Onderwijs meer 'buitenschools' gaan leren. Hiermee wordt bedoeld dat leerlingen levensechte opdrachten gaan uitvoeren bij bedrijven en organisaties. Dit biedt een goede kans om jongeren kennis te laten maken met de sector Erfgoed. Voorgesteld wordt om:

- Praktijkgerichte onderwijsopdrachten te ontwikkelen die, in samenwerking met (restauratie) bedrijven en Erfgoed organisaties, kunnen worden uitgevoerd door leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.
- Scholen te stimuleren en te helpen om deze praktijkopdrachten uit te voeren.
- Ondersteuning te organiseren via plaatselijke en regionale erfgoedorganisaties, vrijwilligers en bedrijven.

Vmbo & mbo-onderwijs & sector Techniek

Sinds enkele jaren is er toenemende aandacht voor 'Techniek' in het algemeen, de bevordering van instroom in het techniekonderwijs, de herwaardering van ambachtelijk werk en het mbo. De overheid, het onderwijs en het georganiseerd bedrijfsleven hebben meerdere initiatieven ondernomen om de aandacht voor techniek en het ambacht te vergroten en de instroom in technische opleidingen te bevorderen.

Onderzocht is hoe de promotie en instroombevordering van de sector Erfgoed bij deze initiatieven kan aansluiten. Dit blijkt goed mogelijk en voorgesteld wordt om:

- Aansluiting te realiseren bij de programma's Sterk Techniek Onderwijs, Technasium en Techkwadraat.
- Promotie van de instroom sector Erfgoed te verbinden aan de sectorale initiatieven (o.a. sectorenoverleg Ambachten, Aanvalsplan Techniek en andere).
- Een keuzevak Erfgoed en monumentenzorg te ontwikkelen in samenwerking met de Stichting Platform vmbo Bouwen, Wonen en Interieur en Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen (NCE).
- De bestaande bedrijfsactiviteiten van de sector Erfgoed te verbinden aan genoemde voorstellen en de voorstellen voor het Voorgezet Onderwijs.

Tijdens het uitgevoerde onderzoek is gebleken dat alle gesprekspartners veel sympathie hebben voor de sector Erfgoed en de instandhouding en het onderhoud van gebouwde en groene monumenten. De zorg over het gebrek aan restauratievaklieden wordt gedeeld. De bereidheid tot samenwerking is groot. De promotie van de sector Erfgoed en de loopbaanmogelijkheden kunnen op een positieve wijze worden verbonden met de doelen en activiteiten van de overheid, onderwijsorganisaties en het bedrijfsleven.

Routekaart

Er is een routekaart ontwikkeld voor een ambitieus meerjarenplan waarin bovengenoemde activiteiten zijn opgenomen. Hiermee wordt beoogd om de aandacht voor de sector Erfgoed en de instroom van een nieuwe generatie restauratievaklieden substantieel en structureel te verbeteren.

Vervolg

Het is de bedoeling om de routekaart en het meerjarenplan te bespreken met de betrokken organisaties en hierover nadere organisatorische en financiële afspraken te maken. Dit moet leiden tot een gezamenlijk gedragen plan dat met enthousiasme kan worden uitgevoerd.

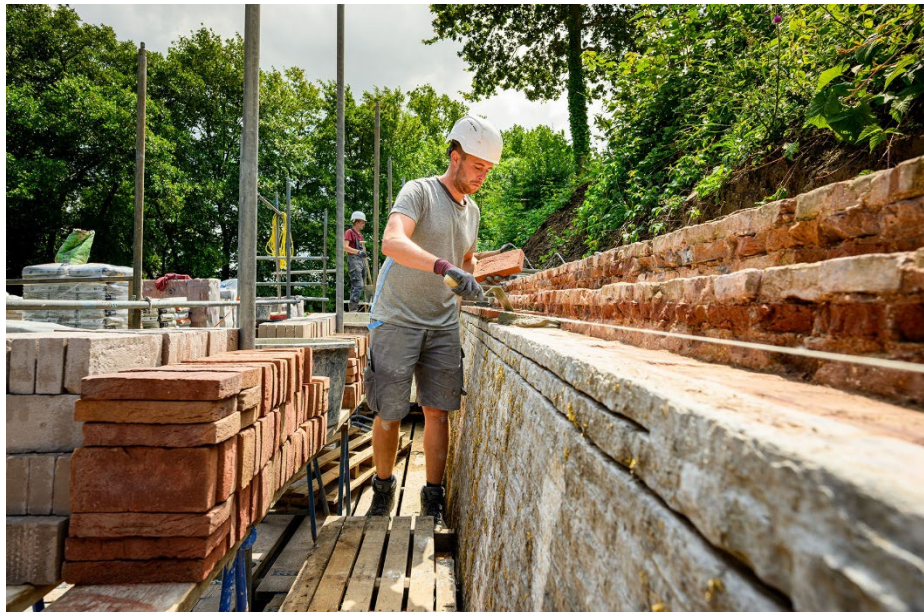

Foto NCE-opleiding Specialist Restauratie Timmeren/Metselen, Arjen Veldt

3. Gehanteerde werkwijze onderzoek

In dit haalbaarheidsonderzoek hebben we gekeken naar de mogelijkheden en kansen om de promotie van de erfgoedsector op een positieve wijze te verbinden met de doelen en activiteiten van andere organisaties.

Hiervoor is aandacht besteed aan de bestaande initiatieven, beleidsvoornemens en activiteiten van de overheid, onderwijsorganisaties en het bedrijfsleven.

En er is gesproken met vele organisaties en personen (zie hoofdstuk 17) die betrokken zijn bij en invloed hebben op het beleid (wijzigingen, intensiveringen) en op de (bevordering van de) instroom in de sector Monumentenzorg/Erfgoed.

Omgevingsanalyse

Door de betrokkenen bij de instandhouding en het onderhoud van monumenten en cultureel erfgoed worden al vele jaren zorgen geuit en problemen ervaren bij de instandhouding van vakmanschap en interesse van jongeren om te gaan werken in de sector Erfgoed. Dit probleem is niet op korte termijn op te lossen.

Er zijn vele factoren die hierop van invloed zijn, onder andere:

- De maatschappelijke aandacht voor erfgoed.
- Het overheidsbeleid inzake de instandhouding en het onderhoud van monumenten en erfgoed.
- De onderwaardering van “werken met je handen” en “werken in de techniek”.
- Het onderwijsbeleid en de overwaardering van algemene vorming.
- Het afnemende (regionaal) aanbod van bekostigd technisch (beroeps-)onderwijs, op alle niveaus.
- Het verdwijnen van specialistische mbo-opleidingen.
- De macro-economische situatie en de krappe arbeidsmarkt.
- Verandering van generaties

De instroomproblematiek van de sector Erfgoed is vergelijkbaar met en overlapt grotendeels dezelfde problematiek van alle technische sectoren.

Meer aandacht voor Techniek

Sinds meerdere jaren is er een toenemende aandacht voor ‘Techniek’ in het algemeen, de bevordering van instroom in het techniekonderwijs², de herwaardering van ambachtelijk werk en het mbo. Ook is er toenemende aandacht voor techniek in havo/vwo en hbo-opleidingen. Dit komt mede door de opgaven van de overheid, zoals de bouw van voldoende woningen en de energietransitie. In combinatie met de krapte op de arbeidsmarkt heeft dit ook geleid tot betere arbeidsvoorwaarden/verdiensten voor werknemers en ondernemers. Dit biedt goede perspectieven voor jongeren die zich oriënteren op studie en werk.

Zowel door de overheid als het georganiseerd bedrijfsleven zijn en worden initiatieven genomen om het imago en het leren/werken in de technische sectoren te bevorderen.

² <https://aanvalsplantechiek.nl/>

Beperking scope

In dit onderzoek en in deze rapportage hebben we geen aandacht besteed aan mogelijke beleidswijzigingen en/of organisatorische veranderingen die gewenst zijn om tot verbeteringen te komen van o.a. de aandacht voor monumentenzorg en techniekonderwijs, de organisatie van kleine specialistische mbo-opleidingen en de restauratieopleidingen.

Veel van de onderzochte initiatieven en beleidsvoornemens van de verschillende organisaties zijn juist gericht op verbetering van het beleid en de beleidseffecten om tot verbeteringen te komen. We hebben ons gericht op de verbinding van de promotie van de sector Erfgoed aan deze bestaande initiatieven.

Kansen

Gerelateerd aan de bestaande initiatieven, beleidsvoornemens en activiteiten van verschillende organisaties zijn kansen in beeld gebracht om de aandacht voor de sector Erfgoed en de instroom van jongeren te vergroten. Per kans is dit uitgewerkt en wordt indicatief aangegeven wat er moet gebeuren om deze kans te verzilveren. Hiervoor zijn meerdere deelprojecten beschreven.

Schets onderwijsroutes en loopbaanpaden

In het volgende hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de onderwijsroutes en loopbaanpaden die kunnen leiden tot instroom in de sector Erfgoed. Dit biedt zicht op mogelijke en wenselijke interventies/activiteiten om jongeren te informeren over en in aanraking te laten komen met de sector Erfgoed.

Met de schets van enkele loopbaanpaden wordt verduidelijkt welke opleidingen en werkervaring er nodig zijn om een vakman of vakvrouw in de instandhouding en het onderhoud gebouwde en groene monumenten te worden.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Erfgoed is een vak apart, met tal van bijzondere, specialistische ambachten en disciplines. Van restauratietimmerman tot goudleerrestaurator, van archeozoöloog tot historisch geograaf, van bouwhistoricus tot conservator en van restauratiearchitect tot erfgoedambtenaar. Op alle niveaus van vorming en toetsing van plannen, uitvoering en onderzoek bestaat de erfgoedzorg dankzij een breed spectrum aan vaak kleinschalige specialismen. Dat vakmanschap in stand houden en overdragen op de volgende generatie is een gezamenlijke en grote taak. In deze bijzondere sector vervult de Rijksdienst een centrale rol en we hebben de ambitie om de erfgoedzorg telkens weer beter te laten functioneren. Onder andere door bij te dragen aan goed vakonderwijs en degelijke ambachtsopleidingen.

(Missie, visie en strategie, pagina 9) ³

³ <https://www.cultureelerfgoed.nl/over-ons/publicaties/publicaties/2024/01/01/missie-visie-strategie>

4. Schets onderwijsroutes en loopbaanpaden

Instroom

Een groot deel van de medewerkers werkzaam in de sector Erfgoed heeft een 'traditionele opleidingsroute' doorlopen. Een klein deel komt via een andere sector als 'zij-instromer' de sector binnen. Door het Economisch Instituut Bouwnijverheid wordt in 2024 een onderzoek gestart naar o.a. de ontwikkelingen van het personeelsbestand van restauratiebedrijven, de in- en uitstroom en de ontwikkeling van op restauratie gerichte beroepsopleidingen.

Dit haalbaarheidsonderzoek beperkt zich tot de bevordering van de instroom van jongeren vanuit het voortgezet onderwijs:

- pro - praktijkonderwijs
- vmbo - voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
- havo - hoger algemeen voortgezet onderwijs
- vwo - voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

Studie- en beroepskeuze

Er is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de factoren op basis waarvan jongeren kiezen voor een opleiding en een beroep. Hieruit komt naar voren dat dit vooral betreft:

Interesse in het vakgebied, het carrièreperspectief en de beïnvloeding door anderen (o.a. familie). Ook is bekend dat veel keuzes onbewust gemaakt worden. Intuïtie, ervaringen van de leerling zelf en van anderen, geruchten en percepties spelen hierbij ook een belangrijke rol⁴.

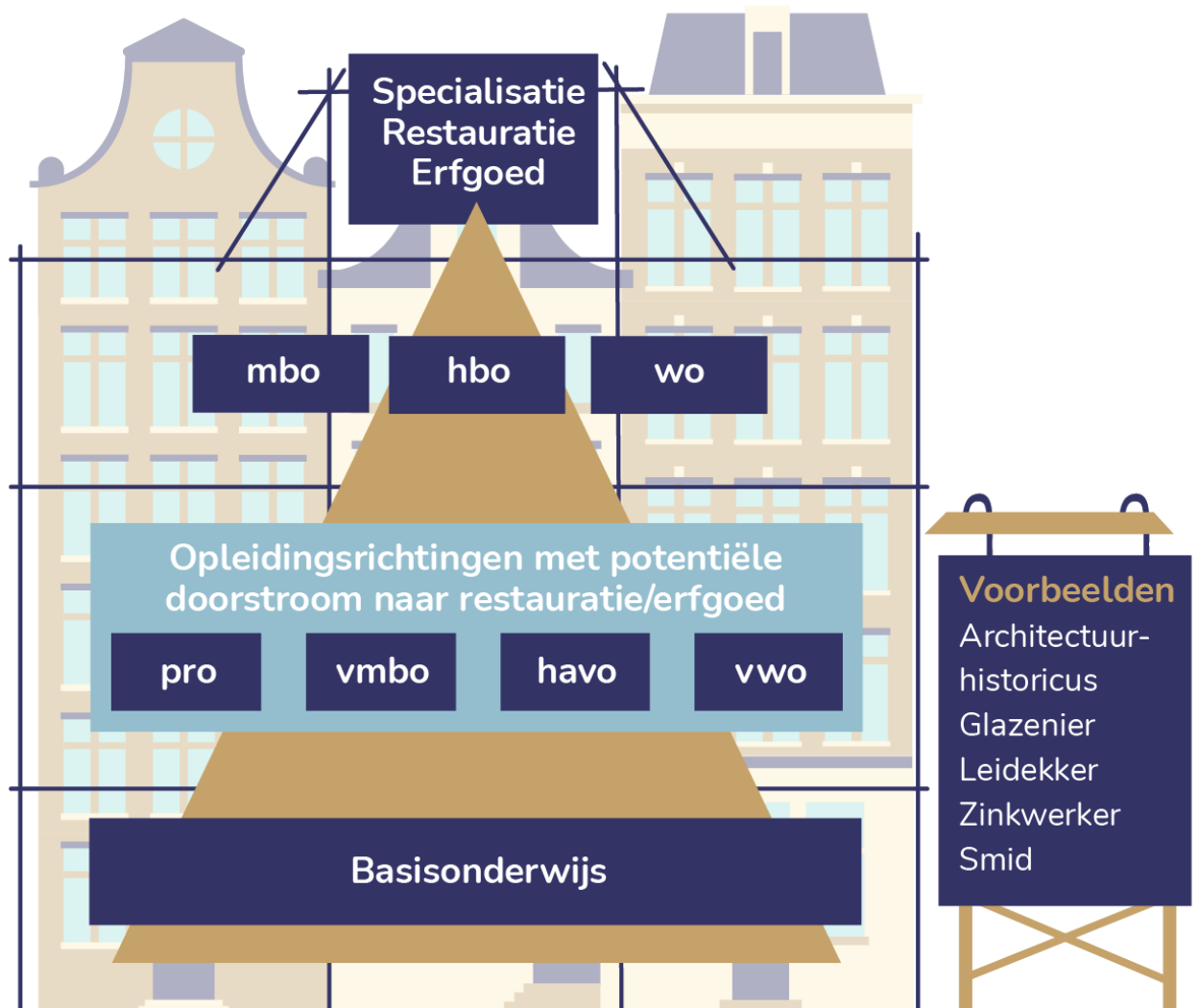
In hoofdstuk 19 is nadere informatie toegevoegd over de huidige stand van zaken & activiteiten inzake Loopbaan- en Beroepenoriëntatie & voorlichting over technische opleidingen en beroepen.

Materieel cultureel erfgoed is de verzamelnaam voor rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en kenmerkende en bijzondere gebouwen en objecten.

Immaterieel cultureel erfgoed is 'levend erfgoed'. Het omvat sociale gewoonten, voorstellingen, rituelen, tradities, uitdrukkingen, bijzondere kennis of vaardigheden en ambachten.

Monumenten zijn historische gebouwen, archeologische vindplaatsen of door mensen aangelegde groene structuren, zoals parken. Deze worden beschermd door de rijksoverheid, provincie of gemeente vanwege hun cultuurhistorische waarde.

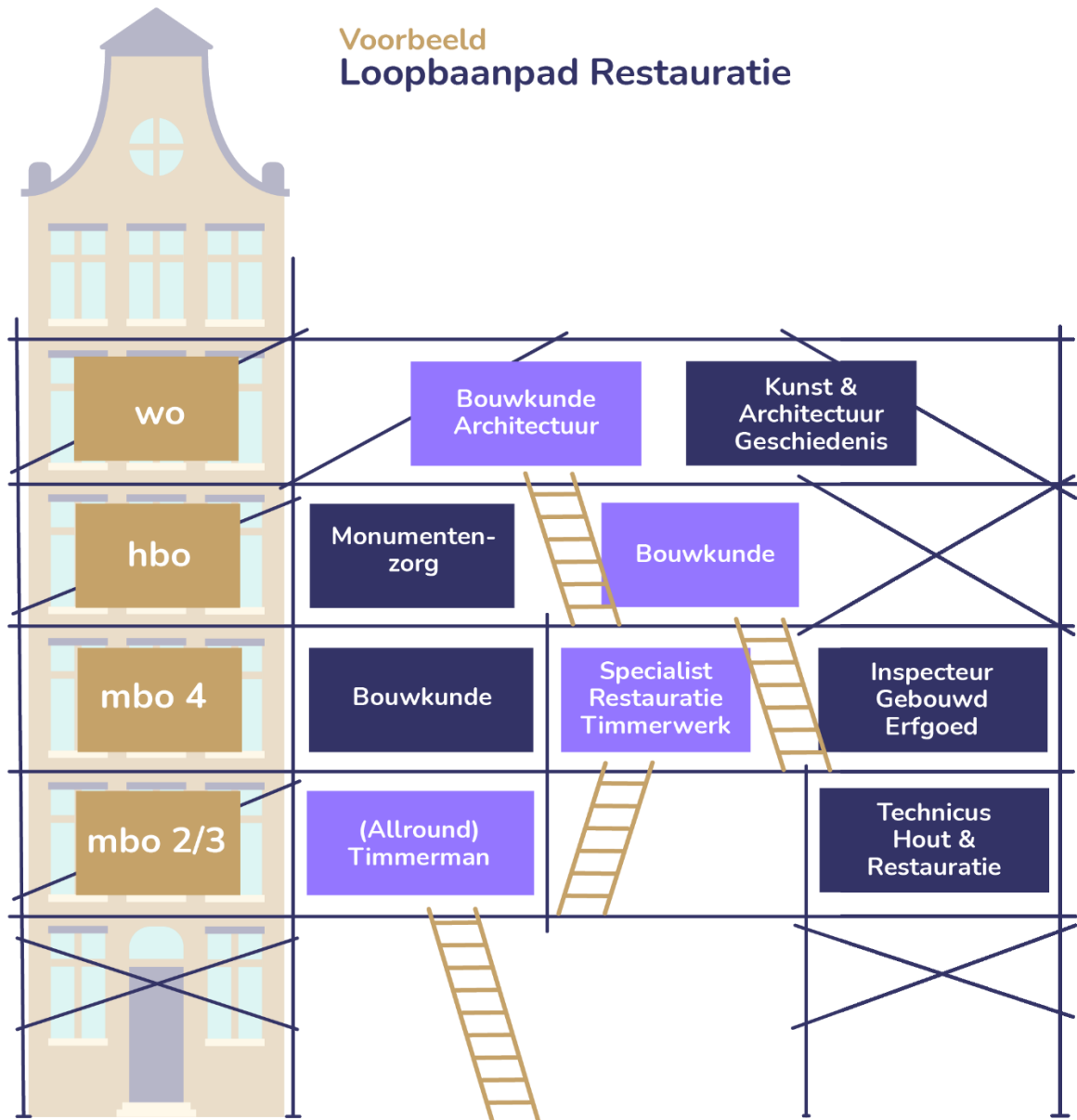
⁴ Meijers, Kuijpers & Winters, 2010

Onderwijsroutes

Er zijn veel verschillende functies binnen het gebouwde en groene erfgoed. Het specialistische karakter van deze functies zorgt ervoor dat je relatief lang moet studeren en veel werkervaring moet hebben. Hieronder staan indicatief voorbeelden van onderwijsroutes en loopbaanpaden die kunnen leiden tot instroom en een loopbaan in de sector Erfgoed.

Voorbeeld Loopbaanpad Restauratie

Gesignaleerde knelpunten

Studie- en loopbaanoriëntatie

Jongeren komen op de basisschool en in het voortgezet onderwijs niet of nauwelijks in aanraking met de sector Erfgoed en monumentenzorg. Het spreekwoord 'Onbekend maakt onbemind' is hierbij zeker van toepassing. Door alle gesprekspartners wordt de gedachte om activiteiten te ondernemen om jongeren wél in contact te laten komen met de sector Erfgoed positief omarmd. Dit kan hen onder andere inspireren om te kiezen voor een technische opleiding die kan leiden tot een loopbaan in de monumentenzorg.

Afnemend aanbod mbo-opleidingen restauratie

Binnen het middelbaar beroepsonderwijs is een groot aantal beroepen waarvoor binnen de kwalificatiestructuur wel kwalificaties bestaan, maar waarvoor geen of nauwelijks studenten worden opgeleid. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door onvoldoende regionale deelnemers, waardoor een Regionaal Opleidingen Centrum besluit om de opleiding niet meer aan te bieden. Door de algemene daling van het aantal mbo-deelnemers dreigt het regionale opleidingsaanbod verder af te nemen⁵. En als er geen opleidingsaanbod is dan komen er ook geen aanmeldingen (meer). Dit lot treft het merendeel van de gespecialiseerde mbo-opleidingen restauratie.

Door meerdere organisaties⁶ wordt aandacht besteed aan het oplossen van deze problematiek⁷.

In de afgelopen jaren zijn er verschillende initiatieven genomen om toch werknemers voor de sector Restauratie op te leiden, al dan niet via het mbo. Onder andere door het Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen en vijf Regionale Restauratie Opleidingsprojecten (ROP's)^{8,9,10}.

Voor de ontwikkeling en uitvoering van de restauratieopleidingen zijn diverse mogelijkheden en gewenste maatregelen in bespreking. In alle gevallen geldt dat meer aanmeldingen bijdraagt aan de instandhouding van de restauratieopleidingen en het toekomstige vakmanschap.

Foto van de NCE-opleiding Inspecteur Gebouwd Erfgoed, gemaakt door Arjen Veldt

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/11/15/rapport-ibo-toekomstbestendigheid-mbo>

⁶ o.a. Expertisepunt specialistisch vakmanschap SBB

⁷ <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2021/01/01/advies-verkennend-onderzoek-versterking-restauratieonderwijs-op-mbo-niveau>

⁸ <https://rop-nederland.nl/>

⁹ <https://www.ribo.nl/wp-content/uploads/2019/04/Opleidingsbrochure-Restauratieopleidingen.pdf>

¹⁰ <https://www.erfgoedopleidingen.nl/index>

5. Kansen voor instroombevordering sector Erfgoed

Om ervoor te zorgen dat jongeren interesse krijgen voor een carrière in de erfgoedsector zien wij de volgende kansen.

5.1 Aansluiten op de beleidsvoornemens en activiteiten van het ministerie van OCW

Ontwikkelingen

De samenleving heeft veel behoefte aan praktisch opgeleide mensen, terwijl de waardering voor praktische opleidingen vaak minder is dan die voor de theoretische opleidingen. Dit besef is in de afgelopen jaren maatschappelijk toegenomen en heeft aandacht gekregen in het beleid en activiteiten van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- Het streven naar herwaardering van het mbo¹¹
- De ondersteuning van Techniekonderwijs, o.a. met de subsidieregeling Sterk Techniekonderwijs

In de brief *"De waardering van praktijkgericht onderwijs en de toekomst van het vmbo"* van 7 juni 2024 aan de Tweede Kamer¹² pleit oud-minister Paul van Primair en Voortgezet Onderwijs voor meer praktijkgericht onderwijs op alle schooltypen, van vmbo tot vwo, om leerlingen beter voor te bereiden op toekomstig onderwijs en de arbeidsmarkt. We spreken van een buitenschoolse context als de leefwereld van de leerling of de wereld buiten de school gebruikt wordt om leerdoelen te bereiken. Praktijkgericht onderwijs versterkt onmisbare basisvaardigheden zoals lezen, schrijven en rekenen door ze te integreren in levensechte opdrachten, waardoor leerlingen beter begrijpen wat ze leren en waarom dat belangrijk is. Meer dan honderd havo-scholen testen een praktijkprogramma¹³, het vwo verkent meer praktijkgericht onderwijs en vanaf komend schooljaar worden praktijkgerichte programma's ook ingevoerd in de gemengde en theoretische leerweg van het vmbo, ondersteund door het ministerie van OCW.

In het hoofdlijnen akkoord van het nieuwe kabinet is besloten tot een rijksbrede taakstelling op subsidies. Vooral nog is onduidelijk of en in welke mate dit van invloed zal zijn op de eerdere beleidsvoornemens van het Ministerie van OCW¹⁴.

Overwegingen

In de komende periode gaat het ministerie van OCW aandacht besteden aan de implementatie van het buitenschoolse praktijkgericht onderwijs in het gehele voortgezet onderwijs. Naar verwachting zullen scholen ondersteuning kunnen gebruiken met het bedenken en regelen van geschikte praktijkopdrachten. Het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

Een buitenschoolse praktijkgerichte onderwijsactiviteit dient aan te sluiten op het leerprogramma. En een praktijkgerichte prestatie moet "zichtbaar, meetbaar en waardeerbaar zijn."

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/07/06/dijkgraaf-werkt-aan-herwaardering-mbo-in-samenleving>

¹² https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024Z10023&did=2024D23695

¹³ <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/havo-praktijkgericht/ontwikkelingen-havo/praktijkgerichte-programma-havo/>

¹⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 36 600 VIII, nr. 15

Deze ontwikkeling biedt een goede kans om jongeren in het voortgezet onderwijs via praktijkgerichte buitenschoolse opdrachten kennis te laten maken met de sector Erfgoed en werken in de monumentenzorg. Voor zowel het vmbo, havo én vwo kunnen praktijkopdrachten gemaakt worden die uitgevoerd kunnen worden bij en in samenwerking met bedrijven en organisaties in de sector Erfgoed en monumentenzorg.

Samenvatting en conclusie

De Minister van OCW heeft het voornemen om praktijkgericht onderwijs op alle schooltypen; praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo in te voeren. Hiervoor dienen buitenschoolse praktijkgerichte onderwijsopdrachten ontwikkeld te worden die in samenwerking met bedrijven en/of organisaties uitgevoerd kunnen worden.

Dit voornemen sluit aan op de wens van de sector Erfgoed om interesse te wekken bij jongeren voor de instandhouding en het onderhoud van gebouwde en groene monumenten.

5.2 Aansluiten op de activiteiten van het vmbo & mbo-onderwijs

Ontwikkelingen

Sinds enkele jaren is er toenemende aandacht voor 'Techniek' in het algemeen, de bevordering van instroom in het techniekonderwijs, de herwaardering van ambachtelijk werk en het mbo. Door de overheid zijn initiatieven genomen en ondersteunende maatregelen getroffen om het imago en het leren/werken in de technische sectoren te bevorderen. Hieronder worden een aantal projecten nader beschreven in relatie tot de mogelijkheden om de instroom in de sector Erfgoed te bevorderen.

"Ervaring opdoen gaat het beste in een echte praktijksituatie."

Sterk Techniekonderwijs

Sterk Techniekonderwijs¹⁵ is een door de overheid geïnitieerd landelijk project, waarbij scholen en bedrijven in diverse regio's samenwerken. Het doel is om de uitstroom van leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs naar de technische vervolgopleidingen en uiteindelijk naar de benodigde technische beroepen te vergroten.

Vanaf september 2018 wordt er gemiddeld 100 miljoen per jaar extra geïnvesteerd in techniekonderwijs op het vmbo. In 2018 en 2019 was er geld beschikbaar voor vmbo-scholen waarmee ze konden investeren in bijvoorbeeld machines, materialen en mensen. Van 2020 – 2024 werden de middelen ingezet voor de uitvoering van regionale plannen van vmbo-scholen, mbo-instellingen, het bedrijfsleven en regionale overheid. De doelstelling is werken aan een duurzaam, dekkend en kwalitatief sterk technisch onderwijs.

¹⁵ <https://www.sterктеchniekonderwijs.nl/>

De regeling Sterk techniekonderwijs 2025-2028 is een vervolg op Sterk techniekonderwijs 2020-2024. Deze subsidie is bedoeld om in regioverband vorm te geven aan toekomstbestendig, dekkend en kwalitatief hoogstaand techniekonderwijs binnen het beroepsgericht vmbo. Dit moet ervoor zorgen dat alle leerlingen in het vmbo met techniek in aanraking komen.

Met deze regeling wordt de focus van Sterk Techniekonderwijs (STO) verbreed van de 'harde' techniek naar techniekonderwijs binnen het hele vmbo. Hierdoor kunnen ook technische keuzevakken, technische praktijkgerichte programma's en techniek in de onderbouw met subsidie worden gestimuleerd.

Het geld blijft bestemd voor het vmbo. Maar ook bijvoorbeeld praktijkgerichte programma's¹⁶ in de havo kunnen gebruikmaken van de STO-faciliteiten. De regio's bepalen welke aanvullende activiteiten om techniek te bevorderen voor subsidie in aanmerking komen.

Ook wordt met deze regeling de samenwerking in de regio verder gestimuleerd. Naast de verplichte samenwerking van het vmbo met het mbo, is het voor het vergroten van de in- en doorstroom van techniekleerlingen ook van belang dat het vmbo de verbinding zoekt met het primair onderwijs en met de rest van het voortgezet onderwijs. Regionale samenwerking is de kern van STO.

*"We hebben leerlingen enthousiast terug zien komen van de bedrijfsbezoeken.
We hopen dat het kijkje in de keuken van een bedrijf de keuze voor een profiel/beroep voor onze leerlingen vergemakkelijkt en dat ze zien dat techniek overal is."*

Het landelijke ondersteuningsteam Sterk Techniekonderwijs* ondersteunt scholen en regio's bij het maken en uitvoeren van de regionale plannen. Zij bieden ondersteuning, data, inspiratie, tools en informatie om regio's te helpen bij het vormen van het samenwerkingsverband, het planvormingsproces en de uitvoering.

Het ondersteuningsteam Sterk Techniekonderwijs is een samenwerking tussen SPV (Stichting Platforms vmbo) en Platform Talent voor Technologie in opdracht van het ministerie van OCW.

Technasium¹⁷

Het Technasium is een havo- en vwo-opleiding voor leerlingen met een brede interesse voor techniek: van gamedesign tot geneeskunde en van ontwerpen tot onderzoeken.

Technasium staat voor actueel, levensecht bètatechnisch projectonderwijs. In teams werken leerlingen aan innovatieve oplossingen voor een betere en duurzame wereld. Samen zorgen we voor meer gedreven studenten van bètatechnische studies.

Techkwadraat

In 2024 is door het (vorige) Kabinet besloten om het programma Techkwadraat¹⁸ uit te voeren. Het doel van het programma is om technologieonderwijs voor elke leerling in het po en het vo toegankelijk te maken.

¹⁶ <https://www.platformsvmbo.nl/themas/praktijkgerichteprogrammas>

¹⁷ <https://www.technasium.nl/>

¹⁸ <https://www.techkwadraat.nl/>

Scholen, bedrijven en buitenschoolse organisaties in de regio gaan samen aan de slag om leerlingen binnen en buiten de school contextrijke en praktische leerervaringen te bieden.

Het programma Techkwadraat is opgezet door de ministeries van OCW en van EZK in samenwerking met het Platform Talent voor Technologie.

Het doel van het programma is om technologieonderwijs voor elke leerling in het po en het vo toegankelijk te maken. Scholen, bedrijven en buitenschoolse organisaties in de regio gaan samen aan de slag om leerlingen binnen en buiten de school contextrijke en praktische leerervaringen te bieden. Door leerlingen van jongs af aan vertrouwd te maken met de complexiteit en potentie van technologie, leren ze er de waarde van inschatten en de mogelijkheden ervan zien.

Techkwadraat wordt gefinancierd vanuit het Nationaal Groeifonds.

Scholen, bedrijven en buitenschoolse leeromgevingen worden gestimuleerd om binnen (bestaande) regionale netwerken een eigen plan van aanpak te ontwikkelen voor goed technologieonderwijs. Plannen van regionale netwerken kunnen via Techkwadraat hiervoor middelen ontvangen vanuit een subsidieregeling. Voor de eerste fase van Techkwadraat 2025 – 2027 is 145 miljoen euro beschikbaar.

Hoe verhoudt Techkwadraat zich tot het programma Sterk Techniekonderwijs (STO)?

Via STO werken vmbo-scholen (bb, bk, gl), verdeeld in 78 regio's, met elkaar aan een duurzaam, dekkend en kwalitatief hoogstaand techniekaanbod om leerlingen hun talenten laten ontdekken in de techniek en hen goed voor te bereiden op een vervolgopleiding. Voor leerlingen in het vmbo (bb/kb/gl) voorziet het programma Sterk Techniekonderwijs al in financiële middelen en structurele aandacht voor techniekonderwijs. Techkwadraat vult dit programma aan door te focussen op het primair onderwijs en de overige voortgezet onderwijssoorten (vmbo-tl, havo, vwo). STO is een van de regionale structuren die benut kan worden voor het NGF-programma, waarbij belangrijk is dat activiteiten niet dubbel bekostigd of gesubsidieerd worden.

Overwegingen

Op basis van de gesprekken met betrokkenen bij genoemde initiatieven Sterk Techniekonderwijs, Technasium en Techkwadraat zien wij goede mogelijkheden om hieraan de bevordering van de instroom in de sector Erfgoed te verbinden. Veel van de huidige en voorgenomen activiteiten vallen onder de noemer van 'buitenschoolse praktijkgerichte opdrachten', hetgeen de minister van OCW in het gehele voortgezet onderwijs wil invoeren (zie vorige hoofdstuk). De meerjarige ondersteuning van en samenwerking met regionale bedrijven is een aandachtspunt.

Samenvatting en conclusie

De initiatieven Sterk Techniekonderwijs, Technasium en Techkwadraat sluiten goed aan bij de wens van de sector Erfgoed om jongeren in contact te laten komen met Erfgoed. Om dit te realiseren is er behoefte aan hulp en ondersteuning bij de ontwikkeling, organisatie en uitvoering van praktijkgerichte opdrachten in de sector Erfgoed.

5.3 Aansluiten op de activiteiten van het Platform vmbo Bouw, Wonen en Interieur

De Stichting Platform vmbo BWI heeft als doel de positie van de afdeling Bouwen, Wonen en Interieur in het vmbo te versterken, de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en de in- en doorstroom naar vervolgonderwijs en de sectoren te bevorderen. Het aantal vmbo-scholen dat is aangesloten bij het Platform vmbo BWI bedraagt 168 scholen, circa 95% van de scholen die BWI aanbieden.

In aansluiting op het reguliere onderwijsprogramma biedt het vmbo ook keuzevakken aan de leerlingen. De mogelijkheid bestaat om een nieuw keuzevak "Erfgoed" aan te vragen en hiervoor een lesprogramma te ontwikkelen¹⁹. Een dergelijk keuzevak kan ook interessant zijn voor de andere vmbo-afdelingen.

Ter ondersteuning van de docenten en ter stimulering van de uitvoering van een dergelijk keuzevak wordt het aanbevolen om:

- aanvullende scholing voor docenten te verzorgen.
- ondersteuning aan te bieden door het regionale bedrijfsleven (gastlessen, excursies, werkbezoeken e.d.).

Samenvatting en conclusie

Het Platform vmbo BWI staat positief tegenover het aanvragen en ontwikkelen van een keuzevak Erfgoed. Inclusief de ontwikkeling van de benodigde leermiddelen en aanvullende scholing voor docenten.

5.4 Aansluiten op de activiteiten van het georganiseerd bedrijfsleven

Door het georganiseerd bedrijfsleven zijn meerdere initiatieven genomen om de aandacht voor techniek en het ambacht te vergroten, waaronder:

- Het sectorenoverleg Ambachten (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed)
- Het Aanvalsplan Techniek (VNO/NCW en MKB Nederland)
- Project sector Bouw & Infra Instroom en behoud Vakkrachten
- Sector Afbouw Instroomproject Afbouwprofs

Alle gesprekspartners zien mogelijkheden om de instroombevordering sector Erfgoed te verbinden aan hun activiteiten. Dit dient per initiatief afzonderlijk geregeld te worden.

In Nederland maken jongeren al op jonge leeftijd belangrijke keuzes over hun toekomstige loopbaan, vaak al bij de overstap van de basisschool naar de middelbare school. Van vmbo tot vwo, de gekozen richting kan een fundament leggen voor hun beroepskeuze. Daarom is het belangrijk dat onze lidbedrijven betrokken zijn bij deze generatie en dat jongeren zich bewust zijn van de veelzijdigheid in de bouwsector. De sector biedt ruimte aan zowel praktisch ingestelde doeners als aan denkers, van uitvoerders op de werkvloer tot specialisten in ontwerp en constructie.
Bouwend Nederland

¹⁹ <https://www.platformsvmbo.nl/themas/keuzevakken/decentrale-keuzevakken>

5.5 Aansluiten op huidige bedrijfsactiviteiten erfgoedbranche

Veel bedrijven en regionale organisaties in de erfgoedbranche dragen reeds bij aan activiteiten om de sector Erfgoed en het werken in de monumentenzorg onder de aandacht te brengen van het brede publiek en voor potentiële nieuwe aanwas. Een oproep onder de aangesloten leden van de Vakgroep Restauratie leverde meerdere voorbeelden op van plaatselijke en regionale activiteiten van bedrijven. Voor het vervolg van het haalbaarheidsonderzoek is het wenselijk om dit uitvoeriger in beeld te brengen. Dit kan leiden tot het volgende:

- informatie voor scholen in relatie tot mogelijke buitenschoolse praktijkopdrachten voor hun leerlingen.
- Inzichten in en ervaringen met bestaande initiatieven en activiteiten van bedrijven en organisaties om de erfgoedsector onder de aandacht van jongeren te brengen.
- Voorstellen, plannen en uit te voeren activiteiten om bedrijven en organisaties te stimuleren en te helpen om de instroom van jongeren te bevorderen ('ambassadeurs van de Erfgoedsector').
- Overzicht van bedrijven en organisaties die bereid zijn tot samenwerking met de initiatiefnemers van het instroomproject Erfgoedsector.
- Adviezen en mogelijkheden omtrent samenwerking en financiering.

5.6 Aansluiten bij bestaande organisaties en samenwerkingsverbanden

Regionaal en plaatselijk zijn er verschillende organisaties en samenwerkingsverbanden, die linken aan de erfgoedsector, zoals historische verenigingen, gildes en dergelijke. Vaak zijn er vanuit dergelijke organisaties en samenwerkingsverbanden ook al relaties met het onderwijs, de bibliotheek en andere. Het is wenselijk om te onderzoeken wat deze regionale/plaatselijke organisaties doen in relatie tot de mogelijkheden om de erfgoedsector en de loopbaanmogelijkheden daarbinnen beter zichtbaar te maken voor jongeren.

Voorbeelden:

- Stichting gezamenlijke Projecten Haagse Musea²⁰
- Erfgoedhuis Zuid Holland²¹

Landelijk zijn er eveneens organisaties en samenwerkingsverbanden die zich richten op o.a. de instandhouding van ambachtelijk vakmanschap en de sector Erfgoed. Het is wenselijk om met deze organisaties in contact te treden in relatie tot de doelstellingen van het instroomproject sector Erfgoed.

Een voorbeeld hiervan wordt hieronder nader beschreven.

De organisatie *Ambachtelijk Vakmanschap Nederland*²² is een nieuw platform, een netwerk van professionals. Men streeft naar een betere zichtbaarheid van en verbinding in de sector van ambachtelijk vakmanschap, met als doel urgente problemen aan te pakken. In juni 2024 is de campagne 'Gemaakt voor de toekomst' gelanceerd.

²⁰ <https://cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs/burgerschap/monumentenzorg/>

²¹ <https://www.rijnbrink.nl/actueel/nieuws/inspiratiegids-erfgoed-in-de-bibliotheek/>
<https://www.erfgoedhuis-zh.nl/nieuws/2024/weekendschool-les-architectuur/>

²² <https://ambachtelijkvakmanschapnederland.nl/>

De kwaliteit en waarde van ambachtelijk vakmanschap, waar alle ambachtslieden en andere stakeholders zich achter kunnen scharen, zijn de speerpunten van deze campagne.

Vrijwilligers

Met grote betrokkenheid en passie zijn vele personen als vrijwilliger actief op het gebied van het cultureel erfgoed. Naar verwachting zijn veel vrijwilligers geïnteresseerd om een bijdrage te leveren aan de organisatie en uitvoering van buitenschoolse praktijkopdrachten sector Erfgoed voor leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.

Resultaat

- Inzichten in en ervaringen met bestaande initiatieven en activiteiten van organisaties en samenwerkingsverbanden om de erfgoedsector onder de aandacht van jongeren te brengen.
- Voorstellen, plannen en uit te voeren activiteiten om organisaties en samenwerkingsverbanden te stimuleren en te helpen om de instroom van jongeren te bevorderen.
- Overzicht van organisaties en samenwerkingsverbanden die bereid zijn tot samenwerking met de initiatiefnemers van het instroomproject Erfgoedsector.
- Adviezen en mogelijkheden omtrent samenwerking en financiering.
- Werving en scholing/voorlichting vrijwilligers. Vrijwilligers kunnen optreden als verbindende schakel tussen onderwijs, regionaal bedrijfsleven en erfgoedorganisaties.

Samenvatting en conclusie

De activiteiten van meerdere organisaties bieden goede mogelijkheden om het werken in de sector Erfgoed onder de aandacht te brengen van het brede publiek en voor potentiële nieuwe aanwas. Dit dient per organisatie/initiatief afzonderlijk geregeld te worden.

“Jongeren, decanen en ouders zijn vaak minder bekend met de ambachtelijke vakopleidingen. Ook wordt werken met je handen niet altijd op waarde geschat. Maar als er straks geen mensen meer zijn die ons erfgoed professioneel kunnen onderhouden dan hebben we als maatschappij een probleem. Bij de Ambacht in Beeld opleidingsdagen vinden jongeren diverse kleine, specialistische opleidingen bij elkaar en kunnen ze ontdekken waar hun hart sneller van gaat kloppen.”

6. Routekaart Praktijkgerichte opdrachten Voortgezet Onderwijs – Erfgoed

In de voorgaande hoofdstukken is aandacht besteed aan de bestaande initiatieven en activiteiten van verschillende organisaties in relatie tot de wens om de promotie van de sector Erfgoed hieraan te verbinden. Geconstateerd is dat dit goed mogelijk is en men veelal bereid is tot samenwerking. Maar de hoeveelheid werk en de benodigde tijd daarvoor moet niet worden onderschat. Het kan wel leiden tot het beoogde doel: *structurele inbedding van méér aandacht voor werken in het onderhoud en de instandhouding van groene en gebouwde monumenten.*

Kort samengevat wordt voorgesteld om:

- Praktijkgerichte opdrachten te ontwikkelen voor het Voortgezet Onderwijs.
- Scholen te stimuleren en te helpen om deze uit te voeren met
- ondersteuning van plaatselijke en regionale erfgoedorganisaties en bedrijven

In het volgende overzicht is een routekaart opgenomen met de verschillende uit te voeren activiteiten in een periode van circa drie jaar.

De volgende onderdelen en fases worden onderscheiden:

A. Projectmanagement

Onder aansturing van een stuurgroep (vertegenwoordigers van betrokken organisaties) zal het projectmanagement zorg dienen te dragen voor de tijdige en goede uitvoering van de verschillende activiteiten. In verband met de continuïteit is het raadzaam om het projectmanagement onder te brengen bij een organisatie die continuïteit kan bieden en tevens kan zorgdragen voor meerdere onderdelen van het project.

B. Ontwikkeling

Tijdens deze fase worden de praktijkopdrachten, een servicepakket en een keuzevak ontwikkeld. Voor ieder onderdeel is een globaal projectplan beschreven (zie volgende hoofdstuk).

C. Voorbereiding

De ontwikkelde praktijkopdrachten worden in deze fase getest. Tevens worden bestaande activiteiten van bedrijven en organisaties geïnventariseerd. De opgedane kennis en ervaring wordt benut om de producten en activiteiten gereed te maken voor de uitvoering. Tevens worden vrijwilligers geworven en geschoold om de uitvoering te ondersteunen.

D. Uitvoering

Ondersteund door een voorlichtingscampagne kan de landelijke uitrol van de praktijkgerichte programma's plaatsvinden. Scholen en bedrijven kunnen hierbij worden ondersteund vanuit een landelijke helpdesk.

E. Communicatie

Gedurende het gehele project is het van belang om regelmatig te communiceren met het werkveld via o.a. een website, social media, artikelen etc.

Routekaart Praktijkgerichte opdrachten Voortgezet onderwijs – erfgoed (povo-erfgoed)							
	<i>Tijd (jaren)</i>	1		2		3	
A.	Projectmanagement povo-erfgoed						
B.	Ontwikkeling						
P1	Ontwikkeling praktijkgerichte opdrachten VO						
P2	Ontwikkeling Servicepakket povo-erfgoed						
P3	Aanvragen en ontwikkelen vmbo keuzevak Erfgoed/ + leermiddelen						
C.	Vorbereiding						
P4	Pilots uitvoering praktijkgerichte opdrachten VO						
P5	Inventarisatie bestaande activiteiten bedrijven en organisaties erfgoed						
P6	Werving & opleiding vrijwilligers						
D.	Uitvoering						
P7	Stimuleren en ondersteunen scholen & bedrijven en organisaties povo-erfgoed						
P8	Helpdesk & distributie servicepakket & ondersteuning vrijwilligers						
	Start povo-erfgoed / Landelijke uitrol						
E.	Communicatie						
P9	Voorlichting (website, social media, artikelen, etc.)						

7. Project 1 - Ontwikkelen praktijkgerichte opdrachten

Project 1	Ontwikkelen praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed voor het Voortgezet Onderwijs
Doel	<p>Leerlingen in het voortgezet onderwijs:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Via buitenschoolse opdrachten kennis en vaardigheden laten leren die aansluiten op hun leerprogramma en 'zichtbaar, meetbaar en waardeerbaar' zijn. 2. Kennis te laten maken met de sector Erfgoed en te inspireren tot een carrière in het onderhoud en de instandhouding van gebouwde en groene monumenten
Middelen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Blauwdruk voor het ontwikkelen, organiseren en uitvoeren van buitenschoolse praktijkopdrachten. 2. Meerdere buitenschoolse praktijkopdrachten die uitgevoerd kunnen worden bij en in samenwerking met bedrijven en/of organisaties in de sector Erfgoed 3. Raamovereenkomst samenwerking school – bedrijf/organisatie inzake uitvoering buitenschoolse praktijkopdracht*. 4. Voorbeeld stageovereenkomst school – leerling – bedrijf/organisatie*. <p>* juridische afdekking verantwoordelijkheden</p>
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vertegenwoordigers Voortgezet Onderwijs (pro/vmbo/havo/vwo) 2. Vertegenwoordigers sector Erfgoed (bedrijven waar leerlingen opdracht kunnen uitvoeren) 3. Savantis 4. OCW/SLO 5. Vertegenwoordigers Sterk Techniekonderwijs
Aantal	<p>1 x Blauwdruk praktijkopdrachten 2 – 4 x pro – praktijkopdrachten 2 – 4 x vmbo - praktijkopdrachten 2 – 4 x havo - praktijkopdrachten 2 – 4 x vwo - praktijkopdrachten 1 x Raamovereenkomst school – bedrijf/organisatie 1 x Stageovereenkomst school – leerling – bedrijf/organisatie</p> <p>NB. Indien mogelijk worden praktijkopdrachten ontwikkeld die toepasbaar zijn voor verschillende onderwijssoorten en/of meerdere leerjaren.</p>
Randvoorwaarden	<p>De buitenschoolse praktijkopdrachten moeten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aansluiten op het leerprogramma. • Zichtbaar, meetbaar en waardeerbaar zijn. • Uitvoerbaar zijn bij/met een bedrijf of organisatie. • Informatief en inspirerend zijn t.a.v. de sector Erfgoed

<p>Aandachtspunten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voor welke leerjaren moeten de praktijkopdrachten geschikt zijn? In de onderbouw zou de focus kunnen liggen op klassenactiviteiten (praktijkopdrachten die tijdens excursies worden uitgevoerd bijvoorbeeld). In de bovenbouw is een focus op individueel uit te voeren opdrachten naar verwachting relevanter, denk aan het profielwerkstuk. Het is vaak voor scholen een uitdaging om iets praktisch te bieden aan leerlingen m.b.t. het profielwerkstuk. De praktische opdrachten zouden daarvoor een uitkomst kunnen bieden. • Ontwikkeling i.s.m. vertegenwoordigers van VO en sector Erfgoed. • Testen/uitvoeren pilots in meerdere regio's (zie project pilots). • Aansluiting vinden met activiteiten Technasium en Sterk Techniekonderwijs. • Het laten aansluiten van de buitenschoolse praktijkopdrachten op specifieke eindtermen is een tijdrovende klus.
<p>Risico's</p>	<p>Het resultaat van deelproject 1 is o.a. afhankelijk van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bereidheid van scholen, docenten en bedrijfsleven om bijdragen te leveren aan de ontwikkeling van de praktijkgerichte opdrachten. • De mogelijkheden om de praktijkgerichte opdrachten 'zichtbaar, meetbaar en waardeerbaar' te maken (en hiervoor voldoende draagvlak te krijgen). • De doorlooptijd/vertragingen als gevolg van genoemde risico's.

Nico de Bont - Robert Oosterbroek - Domtoren

8. Project 2 Ontwikkel een servicepakket voor scholen

Project 2	Ontwikkel een servicepakket voor de organisatie en uitvoering van praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed door het Voortgezet Onderwijs
Doel	<p>Scholen/docenten voortgezet onderwijs stimuleren en ondersteunen bij de organisatie en uitvoering van buitenschoolse praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed.</p> <p>Met een servicepakket kunnen scholen worden ondersteund en hoeven zij 'het wiel niet zelf uit te vinden'. Hierdoor zullen zij makkelijker en sneller de uitvoering van praktijkopdrachten kunnen organiseren in samenwerking met bedrijven en/of organisaties.</p>
Middelen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Handleiding organisatie en uitvoering praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed. 2. Zie middelen deelproject 1 en deelproject 2 <ul style="list-style-type: none"> 1 x Blauwdruk praktijkopdrachten 2 – 4 x pro – praktijkopdrachten 2 – 4 x vmbo - praktijkopdrachten 2 – 4 x havo - praktijkopdrachten 2 – 4 x vwo - praktijkopdrachten 1 x Raamovereenkomst school – bedrijf/organisatie 1 x Stageovereenkomst school – leerling – bedrijf/organisatie 3. Lijst met regionale bedrijven en instellingen die bereid zijn om medewerking te verlenen aan de uitvoering van praktijkgerichte opdrachten. 4. Standaard presentatie die scholen kunnen geven om hun leerlingen en anderen te informeren over de praktijkopdrachten in de sector Erfgoed. 5. Advies en ondersteuning bieden bij de totstandkoming van afspraken tussen scholen en bedrijven/organisaties in de regio. 6. Inzet netwerk sector Erfgoed. 7. Inzet centraal informatiepunt en ondersteuning.
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vertegenwoordigers middelbare scholen in verschillende regio's (docenten pro/vmbo/havo/vwo) 2. Vertegenwoordigers sector Erfgoed in verschillende regio's (bedrijven waar leerlingen opdrachten kunnen uitvoeren) 3. Savantis
Aantal	Eén algemeen landelijk aanbod.

Randvoorwaarden	Aansluiting bij beleid ministerie van OCW. Ervaringen met deelproject 2 zijn positief.
Aandachtspunten	Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van het onderwijsprogramma. Zij kunnen wel gestimuleerd maar niet gedwongen worden om buitenschoolse praktijkopdrachten uit te voeren. Vanuit het onderwijs is de behoefte aan ondersteunend materiaal voor de docenten m.b.t. de buitenschoolse praktijkopdrachten groot. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan Powerpoints waarmee docenten de specifieke opdrachten kunnen introduceren aan de leerlingen. Dit kan docenten ontzorgen. Aansluiting met activiteiten Technasium en Sterk Techniekonderwijs.
Risico's	Het resultaat van dit deelproject is o.a. afhankelijk van de bereidheid van scholen, docenten en bedrijfsleven om bijdragen te leveren aan de uitvoering van de praktijkgerichte opdrachten.

9. Project 3 Ontwikkelen vmbo keuzevak Erfgoed

Project 3	Aanvragen en ontwikkelen vmbo keuzevak Erfgoed
Doel	De leerlingen in de sector BWI in het vmbo kennis laten maken met erfgoed. Keuzevakken worden al aangeboden in het vmbo. Een keuzevak over erfgoed wordt tot nu toe nog niet aangeboden. Door dit keuzevak te ontwikkelen kunnen scholen dit keuzevak in de toekomst wel aanbieden en leerlingen laten kennismaken met erfgoed en specifiek met de instandhouding en het onderhoud van groene en gebouwde monumenten.
Middelen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Keuzevak Erfgoed specifiek voor afdeling BWI van het vmbo. Samenstelling keuzevak in overleg: theorie, oefenvragen en praktijkopdrachten. Mogelijk om op papier of online (of allebei) ter beschikking te stellen. 2. Generiek keuzevak erfgoed vmbo. Samenstelling keuzedeel in overleg: theorie, oefenvragen en praktijkopdrachten. Mogelijk om op papier of online (of allebei) ter beschikking te stellen.
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Platform vmbo Bouwen, Wonen en Interieur 2. Inhoudsdeskundigen sector Erfgoed 3. Vmbo-docenten die mee helpen bij het ontwikkelen 4. Savantis 5. OCW/SLO
Aantal	1x Keuzevak Erfgoed specifiek voor afdeling BWI van het vmbo. 1x Generiek keuzevak erfgoed voor alle richtingen van vmbo geschikt.
Randvoorwaarden	De inhoud van de keuzevakken moet aansluiten bij de wensen vanuit het onderwijs. De keuzevakken moeten de leerlingen een representatieve indruk geven van het werken in de erfgoedsector.
Aandachtspunten	Het aanvragen en ontwikkelen van deze keuzedelen is een tijdrovende klus. Het stimuleren van scholen om deze keuzedelen op te nemen in hun lesprogramma.
Risico's	Het resultaat van dit deelproject is o.a. afhankelijk van de bereidheid van inhoudsdeskundigen en onderwijs.

10. Project 4 Pilots uitvoering praktijkgerichte opdrachten

Project 4	Pilots stimuleren & ondersteunen uitvoering praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed door het Voortgezet Onderwijs
Doel	Scholen/docenten voortgezet onderwijs stimuleren en ondersteunen bij de organisatie en uitvoering van de buitenschoolse praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed. Door de uitvoering van meerdere pilots kan ervaring worden opgedaan t.b.v. de implementatie van de praktijkgerichte opdrachten in het voortgezet onderwijs.
Middelen	<ol style="list-style-type: none"> 1 x Blauwdruk praktijkopdrachten 2 – 4 x vmbo - praktijkopdrachten 2 – 4 x havo - praktijkopdrachten 2 – 4 x vwo - praktijkopdrachten 1 x Raamovereenkomst school – bedrijf/organisatie 1 x Stageovereenkomst school – leerling – bedrijf/organisatie 2. Ondersteuning bieden bij de organisatie en uitvoering van meerdere pilots in verschillende regio's met scholen en bedrijven/organisaties sector Erfgoed. 3. Inzet netwerk sector Erfgoed.
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vertegenwoordigers middelbare scholen in verschillende regio's (docenten vmbo/havo/vwo) 2. Vertegenwoordigers sector Erfgoed in verschillende regio's (bedrijven waar leerlingen opdrachten kunnen uitvoeren) 3. Savantis
Aantal	Pilots: 2 – 4 x pro 2 – 4 x vmbo 2 – 4 x havo 2 – 4 x vwo
Randvoorwaarden	De buitenschoolse praktijkopdrachten moeten: <ul style="list-style-type: none"> - Aansluiten op het leerprogramma. - Zichtbaar, meetbaar en waardeerbaar zijn. - Uitvoerbaar zijn bij/met een bedrijf of organisatie. - Informatief en inspirerend zijn t.a.v. de sector Erfgoed
Aandachtspunten	<ul style="list-style-type: none"> - Voor welke leerjaren moeten de praktijkopdrachten geschikt zijn? - Ontwikkeling i.s.m. vertegenwoordigers van VO en sector Erfgoed. - Testen/uitvoeren pilots. - Keuze verschillende regio's.
Risico's	Het resultaat van dit deelproject is o.a. afhankelijk van de bereidheid van scholen, docenten en bedrijfsleven om bijdragen te leveren aan de uitvoering van de buitenschoolse praktijkgerichte opdrachten.

11. Project 5 Aansluiten bij lokale initiatieven

Project 5	Inventariseren, verzamelen bestaande initiatieven en activiteiten van bedrijven en plaatselijke/regionale organisaties om de erfgoedsector onder de aandacht te brengen van jongeren
Doel	Door het hele land bestaan er lokale initiatieven die als doel hebben om jongeren in aanraking te laten komen met erfgoed. Deze zijn doorgaans ad hoc van aard en vaak niet voor de langere termijn opgezet. <i>Good practices</i> uit deze initiatieven inventariseren ten behoeve van de andere deelprojecten.
Middelen	Een overzicht met organisaties die betrokken zijn bij dergelijke initiatieven samenstellen. Contact leggen met betrokkenen om hen te spreken over hun ervaringen.
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plaatselijke en regionale organisaties 2. Savantis 3. OCW
Aantal	
Randvoorwaarden	
Aandachtspunten	Duidelijke criteria opstellen en een plan van aanpak voor het benaderen van dergelijke organisaties.
Risico's	Het resultaat van dit deelproject is o.a. afhankelijk van de bereidheid van organisaties om te willen helpen. Er is veel om te onderzoeken, het is van belang om de scope niet te breed te maken.

Draisma: credits Sven Scholten

12. Project 6 Werving en opleiding vrijwilligers

Project 6	Werven en opleiding vrijwilligers
Doel	Met grote betrokkenheid en passie zijn vele personen als vrijwilliger actief op het gebied van het cultureel erfgoed. Naar verwachting zijn veel vrijwilligers geïnteresseerd om een bijdrage te leveren aan de organisatie en uitvoering van buitenschoolse praktijkopdrachten binnen de sector Erfgoed voor leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.
Middelen	<ul style="list-style-type: none"> • Contacten leggen met organisaties en bedrijven • Online wervingscampagne • Trainingen/e-learnings
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plaatselijke en regionale organisaties sector Erfgoed 2. Brancheorganisaties Erfgoed 3. Bedrijven
Aantal	Meerdere trainingen verzorgen (evt. aanvullend e-learnings aanbieden)
Randvoorwaarden	Duidelijk beschrijven wat de verwachtingen, taken en bevoegdheden zijn van vrijwilligers in relatie tot dit project. Wervingscampagne.
Aandachtspunten	<ul style="list-style-type: none"> • Vereiste basiskennis en vaardigheden • Eventuele eisen Voortgezet Onderwijs (bijv. Verklaring Omtrent Gedrag) • Zorg dat er een goedlopend proces is (van uiten van interesse tot het uitvoeren van de buitenschoolse praktijkopdrachten) • Uitzoeken en vastleggen praktische zaken m.b.t. de vrijwilligers, bijvoorbeeld onkostenvergoedingen en evt. vrijwilligersvergoeding. • Zorg dat vrijwilligers zich vanaf het begin gewaardeerd voelen en probeer om waar mogelijk hen flexibiliteit te bieden.
Risico's	Onvoldoende interesse om vrijwilliger te zijn. Na het starten snel afhaken van vrijwilligers.

13. Project 7 Implementeren uitvoering praktijkgerichte opdrachten

Project 7	Implementeren uitvoering praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed door het Voortgezet Onderwijs
Doel	Scholen/docenten voortgezet onderwijs stimuleren en ondersteunen bij de organisatie en uitvoering van praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed.
Middelen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zie middelen deelproject 1, deelproject 2 en deelproject 3 2. Informatiecampagne gericht op VO-scholen om hen te informeren over en te stimuleren om praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed uit te voeren. 3. Advies en ondersteuning bieden bij de totstandkoming van afspraken tussen scholen en bedrijven/organisaties in de regio. Een bedrijvenplatform waar scholen kunnen zoeken naar geschikte bedrijven/organisaties kan daarbij nuttig zijn. 4. Inzet netwerk sector Erfgoed.
Betrokkenen/stakeholders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vertegenwoordigers middelbare scholen in verschillende regio's (docenten vmbo/havo/vwo) 2. Vertegenwoordigers sector Erfgoed in verschillende regio's (bedrijven waar leerlingen opdrachten kunnen uitvoeren) 3. Savantis 4. Vertegenwoordigers STO e.a. 5. OCW, directie Voortgezet Onderwijs
Aantal	<ul style="list-style-type: none"> • Landelijke informatiecampagne. • Inrichting centraal informatiepunt en ondersteuning.
Randvoorwaarden	Aansluiting bij beleid ministerie van OCW.
Aandachtspunten	Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van het onderwijsprogramma. Zij kunnen wel gestimuleerd, maar niet gedwongen worden om buitenschoolse praktijkopdrachten uit te voeren. Aansluiting met activiteiten Technasium en Sterk Techniek Onderwijs. OCW is van plan om een bedrijvenplatform op te zetten in het kader van meer praktijkgericht onderwijs. De sector Erfgoed zou hier de samenwerking kunnen opzoeken.
Risico's	Het resultaat van dit deelproject is o.a. afhankelijk van de bereidheid van scholen, docenten en bedrijfsleven om bijdragen te leveren aan de uitvoering van de praktijkgerichte opdrachten.

14. Project 8 Helpdesk, servicedocumenten en ondersteuning vrijwilligers

Project 8	Helpdesk, distributie servicepakket en ondersteuning vrijwilligers
Doel	Het is van belang dat scholen/docenten voortgezet onderwijs ondersteund worden bij de organisatie en uitvoering van praktijkgerichte opdrachten sector Erfgoed. Een goed bereikbare helpdesk (een mens aan de telefoon, geen chatbox) kan hierbij een belangrijke rol vervullen. De helpdesk draagt tevens zorg voor de distributie van het servicepakket e.d. en de ondersteuning van de vrijwilligers met raad en advies.
Middelen	<ul style="list-style-type: none"> • Inrichting centraal informatiepunt en ondersteuning • Kantoorfaciliteiten, telefonische bereikbaarheid tijdens kantooruren • Website e.d. (zie project Voorlichting)
Betrokkenen/stakeholders	Projectmanagement
Aantal	Eén helpdesk
Randvoorwaarden	Koppeling aan Projectmanagement en voorlichting
Aandachtspunten	Goede bereikbaarheid
Risico's	-

15. Project 9 Voorlichting

Project 9	Voorlichting
Doel	Gedurende het gehele project is het van belang om regelmatig te communiceren met het werkveld via o.a. een website, social media, artikelen etc.
Middelen	<ul style="list-style-type: none"> • Inrichting centraal informatiepunt en ondersteuning • Ontwikkelen en onderhouden website • Ontwikkelen en publicaties social media • Overige voorlichtingsactiviteiten • Artikelen in publicaties van vakgroepen (bijvoorbeeld Kleio door VGN, vakorganisatie van geschiedenisdocenten)
Betrokkenen/stakeholders	Projectmanagement Helpdesk
Aantal	Gedurende de gehele projectperiode
Randvoorwaarden	Koppeling aan Projectmanagement en helpdesk
Aandachtspunten	Actuele informatie
Risico's	-

16. Begroting en Financiering

Uit het haalbaarheidsonderzoek is gebleken dat er veel sympathie en draagvlak is om activiteiten te ondernemen die ertoe leiden dat jongeren in aanraking komen met de sector Erfgoed, specifiek met de instandhouding en het onderhoud van groene en gebouwde monumenten.

In overleg met betrokken organisaties en potentiële financiers kan een realistische meer-jaren begroting worden opgesteld.

17. Betrokken organisaties

In het kader van dit project is o.a. gesproken met (vertegenwoordigers van/betrokkenen bij):

- Project Sterk Techniekonderwijs (landelijk en regionaal)
- O&O fonds Bouw & Infra
- SBB – Specialistisch Vakmanschap
- Bouwend Nederland
- VNO/NCW/MKB Nederland
- FNV
- (oud) directeur vmbo-school
- Docenten werkzaam in het Voortgezet Onderwijs
- Stichting Platform vmbo Bouwen, Wonen en Interieur
- Project Tech Kwadraat
- Bouwmensen (opleidingsbedrijven sector Bouw & Infra)
- Restauratie Opleidingsprojecten (ROP)
- Ministerie OCW – directie Voortgezet onderwijs
- Ministerie OCW – directie Erfgoed en Kunsten
- Rijksdienst Cultureel Erfgoed
- MBO Raad
- ROC's
- Plaatselijke historische vereniging

(De namen van de gesproken personen zijn bekend bij de Vakgroep Restauratie)

18. Bijlage: Loopbaan- en beroepenoriëntatie & voorlichting

Huidige stand van zaken & activiteiten Loopbaan- en Beroepenoriëntatie & voorlichting over technische opleidingen en beroepen

Basisonderwijs

Door snelle veranderingen in de economie en maatschappij veranderen en verdwijnen beroepen. Daarnaast ontstaan er onder andere in de technische sector grote tekorten aan personeel. Onderzoeken wijzen uit dat het belangrijk is om kinderen al op jonge leeftijd ervaringen te laten opdoen met diverse beroepen en sectoren om hen goed voor te bereiden op de toekomst. Hierdoor kunnen zij later een bewuste en onderbouwde keuze maken voor een studie en loopbaan²³.

In het basisonderwijs in Nederland is Loopbaan & Beroepenoriëntatie geen verplicht vak. Maar er wordt wel aandacht aan besteed. Via lessen over wetenschap, techniek of als onderdeel van het vak 'oriëntatie op jezelf en de wereld'. Een school bepaalt zelf hoe ze de lessen in deze vakken vormgeeft en met welk lesmateriaal.

Er is weinig bekend over de mate waarin er aandacht is voor (technische) beroepsoriëntatie in het primair onderwijs en over de effecten van de diverse inspanningen. Met een gezamenlijk onderzoek hebben Techniektalent.nu en TechYourFuture getracht om meer inzicht te krijgen in de bestaande vormen van beroepsoriëntatie en de effectiviteit ervan²⁴. Het onderzoek wijst uit dat de ervaringen met beroepsoriëntatie in het primair onderwijs erg wisselend zijn. Het huidige aanbod bestaat voornamelijk uit activiteiten waarbij de nadruk niet specifiek op beroepsoriëntatie ligt, maar op andere thema's zoals Wetenschap en Technologie (W&T), onderzoekend en ontwerpnd leren (OOL) of talentontwikkeling. Bij deze activiteiten wordt aandacht besteed aan beroepen van de toekomst, (gender)stereotypering en het betrekken van de omgeving.

De resultaten van het onderzoek geven weer dat de inbedding van beroepsoriëntatie in het curriculum een belangrijke factor is voor het succes hiervan. Daarbij moeten betekenisvolle activiteiten met een divers aanbod aan beroepen aangeboden worden aan alle leerlingen in de basisschool. Hierbij is een ketenaanpak wenselijk, met een voorbereiding en reflectie achteraf. Door deze ketenaanpak leren leerlingen een verbinding te maken tussen de activiteiten en hun eigen interesses, talenten en ambities. Experts benadrukken dat er meer aandacht moet zijn voor toekomstige beroepen. Scholen selecteren beroepen echter vaak op basis van praktische redenen (beschikbaarheid in de omgeving) of de aansluiting met het inhoudelijke curriculum (kerndoelen of projectthema's).

De uitdagingen die in de literatuur genoemd werden, zijn ook in de praktijk zichtbaar. Zo missen leerkrachten vaak kennis over (technische) beroepen en wat bij die beroepen komt kijken. Hierdoor kunnen leerkrachten leerlingen niet volledig en juist informeren en oefenen hierdoor mogelijk onbewust (negatieve) invloed uit op de beroepsbeelden van leerlingen. Hierbij speelt ook

²³ (Musset, & Mytna Kurekova, 2018; Archer, DeWitt, Osborne, Dillon, Willis, & Wong, 2013; DeWitt, Osborne, Archer, Dillon, Willis, & Wong, 2013)

²⁴ <https://www.techyourfuture.nl/wp-content/uploads/2023/04/Onderzoeksrapport-Beroepsorientatie-op-de-basisschool.pdf>

genderstereotypering vaak een rol. Daarnaast zijn er veel buitenschoolse invloeden op de beroepsbeelden van leerlingen. Tot slot is er sprake van een aantal praktische uitdagingen. Zo hebben scholen niet altijd voldoende tijd en middelen om dergelijke activiteiten goed te organiseren.

Middelbaar onderwijs

Alle middelbare scholen in Nederland moeten aandacht besteden aan loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in hun curriculum. Scholen mogen zelf bepalen hoe ze LOB invullen. Dit wordt op diverse manieren gedaan, bijvoorbeeld door middel van: informeren leerlingen waar ze informatie kunnen vinden, beroepskeuzetests laten maken, het bijhouden van een loopbaandossier, loopbaangesprekken voeren met bijvoorbeeld mentor of decaan, gastlessen door bedrijven organiseren en het bezoeken van studiebeurzen en open dagen op onderwijsinstellingen.

De nadruk ligt bij huidige LOB activiteiten doorgaans op het informeren van leerlingen en in mindere mate staat het 'beleven' van een beroep centraal. Uit diverse onderzoeken blijkt dat het van belang is om de verbinding met de praktijk te creëren in het kader van LOB (Kuijpers & Meijers, 2015; Korpershoek et al., 2022)²⁵. Op deze manier krijgen leerlingen de mogelijkheid om een realistisch beeld te vormen van een bepaald beroep. Door het uitvoeren van buitenschoolse praktijkgerichte opdrachten in de beroepspraktijk kun je leerlingen deze mogelijkheid bieden.

Er bestaan al verschillende initiatieven die als doel hebben om jongeren te inspireren tot een studiekeuze in de erfgoedrichting. Huidige initiatieven zijn echter vaak incidenteel en niet structureel van aard, daarnaast zijn ze doorgaans gericht op een bepaalde stad of regio.

Voor het bevorderen van de instroom in de technieksector wordt al op grotere schaal samengewerkt met organisaties en de overheid om deze sector op structurele wijze te promoten onder leerlingen. Voorbeelden hiervan zijn het eerder toegelichte Sterk Techniek Onderwijs en Technasium. Het bedrijfsleven van de technieksector neemt ook diverse initiatieven om de instroom van leerlingen te bevorderen, bijvoorbeeld de Techniekdagen.²⁶

Concluderend kan worden gesteld dat het momenteel ontbreekt aan een aanpak die alle leerlingen in het voortgezet onderwijs bereikt en aanspreekt. Ze komen nu toevalligerwijs in aanraking met erfgoed, maar er mist een gestandaardiseerde aanpak. Door het aanbieden van uitgewerkte praktijkopdrachten, hulp van regionale bedrijven en organisaties en aanvullende ondersteuning kun je docenten ontlasten. Hierdoor maak je het voor scholen laagdrempeliger om leerlingen op een doeltreffende manier te inspireren voor een loopbaan in de erfgoedsector.

²⁵ Korpershoek, H., Karssen, M., Spijkerboer, A., Petit, R., & Hermans, A. (2022). *Effectieve loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding (LOB) in het vmbo: een overzichtsstudie van nationale en internationale literatuur*. GION onderwijs/onderzoek.; Kuijpers, M., & Meijers, F. (2015). *Integreren van leren in school en praktijk (onderzoeksverslag)*. OOM & A&O metaelectro.

²⁶ <https://www.techniekdag.nl/techniekdagen/>

Hieronder is een overzicht opgenomen van de uiteenlopende activiteiten die ondernomen (kunnen) worden om jongeren te informeren over studie- en beroepsmogelijkheden. Tevens is een overzicht toegevoegd met voorlichtingsactiviteiten over technische opleidingen en beroepen.

Activiteiten Studie- en beroepskeuze

Er zijn verschillende activiteiten en initiatieven die jongeren kunnen helpen bij het informeren over hun studie- of beroepskeuze. Deze activiteiten bieden vaak praktische informatie, begeleiding en de mogelijkheid om ervaringen van anderen te horen. Hier zijn enkele voorbeelden:

1. Carrièredagen en Studiebeurzen

- **Wat zijn ze?:** Evenementen waar universiteiten, hogescholen, mbo-instellingen en bedrijven zich presenteren. Jongeren kunnen informatie krijgen over verschillende studieprogramma's en beroepen.
- **Wat bieden ze?:** Informatie over opleidingen, beroepsmogelijkheden, stages en werkervaringen. Vaak zijn er ook presentaties of workshops.
- **Voorbeeld:** Nationale Studiebeurs, Open Dagen van universiteiten, hogescholen en mbo-scholen, Beroepenmarkt.

2. Open Dagen van mbo- en hbo-scholen en Universiteiten

- **Wat zijn ze?:** Universiteiten, hogescholen, mbo- en andere onderwijsinstellingen organiseren open dagen waarop jongeren de campus of school kunnen bezoeken, informatie over specifieke mbo-opleidingen, demonstraties van vakken (bijvoorbeeld koken, techniek, zorg), met docenten en studenten kunnen spreken en meer kunnen leren over de opleidingen.
- **Wat bieden ze?:** Informatie over vakken, programma's, toelatingseisen en het studentenleven en de combinatie van leren en werken. Vaak zijn er ook rondleidingen en mogelijkheid voor gesprekken met studenten.

3. Job Shadowing en Meeloopdagen

- **Wat zijn ze?:** Jongeren kunnen een dag of een paar dagen meelopen met een professional in een bepaald beroep om te ervaren hoe het is om dat werk te doen.
- **Wat bieden ze?:** Een realistische kijk op het beroep, inzicht in de dagelijkse werkzaamheden en een kans om vragen te stellen aan professionals.
- **Voorbeeld:** Meeloopdagen in verschillende sectoren (gezondheidszorg, techniek, kunst enz.).

4. Workshops en Trainingsdagen

- **Wat zijn ze?:** Workshops gericht op het ontwikkelen van vaardigheden die jongeren nodig hebben voor hun studie- of beroepskeuze, zoals studiekeuzeadvies, sollicitatietraining of het ontdekken van talenten.
- **Wat bieden ze?:** Praktische oefeningen, adviezen van experts en groepsdiscussies over keuzes, interesses en vaardigheden.
- **Voorbeeld:** Workshops georganiseerd door onderwijsinstellingen, gemeenten of werkgevers in samenwerking met scholen.

5. Loopbaanbegeleiding en Adviesgesprekken

- **Wat zijn ze?:** Individuele gesprekken met een loopbaanadviseur die jongeren helpt bij het maken van keuzes voor hun studie of carrière.
- **Wat bieden ze?:** Persoonlijk advies op basis van de interesses, vaardigheden en ambities van de jongere. Dit kan via scholen, mentoren of externe bureaus.
- **Voorbeeld:** Loopbaanbegeleiding via school, online tests en gesprekken met een coach.

6. Online Platforms en Studiekeuzewebsites

- **Wat zijn ze?:** Websites en apps die jongeren kunnen helpen bij het maken van een studiekeuze of carrièrepad. Vaak bevatten ze informatie over opleidingen, beroepen, salarisverwachtingen en meer.
- **Wat bieden ze?:** Inzicht in verschillende studies en beroepen, evenals hulpmiddelen zoals studiekeuzetests.
- **Voorbeeld:** Kiesmbo.nl, Studiekeuze123.nl, CareerExplorer, mbostart.nl of de Nationale Beroepengids.

7. Gastlessen en Sprekers uit de Praktijk

- **Wat zijn ze?:** Experts en professionals uit verschillende werkvelden worden uitgenodigd om een gastles te geven of een presentatie te houden.
- **Wat bieden ze?:** Directe informatie van mensen die al werkzaam zijn in het vakgebied, ervaringen uit de praktijk en de benodigde kwalificaties.
- **Voorbeeld:** Gastcolleges van professionals uit de gezondheidszorg, techniek, kunst enz.

8. Mentorschap en Netwerkbijeenkomsten

- **Wat zijn ze?:** Jongeren worden gekoppeld aan een mentor (bijvoorbeeld een student of professional) die hen kan begeleiden bij hun studie- of beroepskeuze.
- **Wat bieden ze?:** Praktische adviezen, ervaringen en netwerkondersteuning om jongeren te helpen bij het nemen van belangrijke beslissingen.
- **Voorbeeld:** Mentorenprogramma's via scholen, bedrijven of stichtingen.

9. Informatieavonden voor Ouders en Jongeren

- **Wat zijn ze?:** Evenementen gericht op het informeren van zowel jongeren als hun ouders over studiekeuze en loopbaanmogelijkheden.
- **Wat bieden ze?:** Informatie over studiefinanciering, toelatingseisen en toekomstige werkgelegenheid in verschillende sectoren.
- **Voorbeeld:** Informatieavonden op middelbare scholen, waar ouders en leerlingen samen kunnen leren over keuzes.

10. Vacaturebanken en Stagebeurzen

- **Wat zijn ze?:** Online platforms waar jongeren vacatures voor bijbanen, stages of leerwerkplekken kunnen vinden om praktijkervaring op te doen.
- **Wat bieden ze?:** Inzicht in de beroepswereld en de mogelijkheid om ervaring op te doen in verschillende sectoren.
- **Voorbeeld:** Websites zoals Stagemarkt, LinkedIn, Indeed, Stageplaza of regionale vacaturesites.

Door deel te nemen aan deze activiteiten krijgen jongeren de kans om hun interesses en talenten beter te begrijpen en weloverwogen keuzes te maken voor hun toekomstige studie of carrière.

Voorlichting over technische opleidingen en beroepen

Er zijn diverse activiteiten en initiatieven specifiek gericht op voorlichting over **technische opleidingen** en beroepen. Organisaties zoals **Bouwmensen**, **Afbouwprofs**, **Wij Techniek** en **Bouwend Nederland** bieden volop mogelijkheden om jongeren te informeren over de technische sector. Hieronder worden activiteiten beschreven die door deze en soortgelijke organisaties worden georganiseerd om jongeren kennis te laten maken met technische opleidingen en carrières:

1. Informatie- en Beroepenmarkten Techniek

- **Wat zijn ze?:** Evenementen waar jongeren in contact kunnen komen met bedrijven en onderwijsinstellingen in de technieksector. Vaak georganiseerd door organisaties en opleidingsbedrijven als **Bouwmensen**, **Afbouwprofs**, **Wij Techniek** of **Bouwend Nederland**.
- **Wat bieden ze?:** Informatie over verschillende technische opleidingen, zoals bouw, installatietechniek, elektrotechniek en andere technische beroepen. Ook kunnen jongeren direct met bedrijven praten over stageplekken en leerwerktrajecten.
- **Voorbeeld:** De **Techniekdagen** van **Wij Techniek**, waar jongeren kunnen ontdekken welke opleidingen en carrières beschikbaar zijn in de technieksector.

2. Techniek Experience Dagen

- **Wat zijn ze?:** Beurzen en evenementen waarbij jongeren zelf aan de slag kunnen gaan met technische uitdagingen, workshops en demonstraties, georganiseerd door bijvoorbeeld **Wij Techniek** of **Bouwmensen**.

- **Wat bieden ze?:** Praktische ervaring door het uitvoeren van technische werkzaamheden, zoals lassen, timmeren of met machines werken. Deze dagen bieden een hands-on ervaring van wat werken in de techniek werkelijk inhoudt.
- **Voorbeeld: Techniek Experience Dagen** waarbij jongeren kennismaken met de verschillende technische disciplines door zelf activiteiten te doen in bijvoorbeeld de bouw of afbouw.

3. Bouwmensen Open Dagen en Informatieavonden

- **Wat zijn ze?: Bouwmensen**, een opleidingsbedrijf in de bouwsector, organiseert open dagen en informatieavonden om jongeren kennis te laten maken met de opleidingen en carrièremogelijkheden in de bouw.
- **Wat bieden ze?:** Rondleidingen, informatie over leer-werktrajecten en gesprekken met vakmensen en huidige leerlingen. Dit helpt jongeren om een beter beeld te krijgen van het werken in de bouwsector.
- **Voorbeeld:** Open dagen bij **Bouwmensen** waarbij jongeren kunnen zien wat een mbo-opleiding in de bouw inhoudt en de mogelijkheden in de praktijk kunnen ervaren.

4. Leer-werktrajecten en Beroepenweekenden

- **Wat zijn ze?:** Samenwerkingsprojecten van technische bedrijven en onderwijsinstellingen waarbij jongeren een weekend of een korte periode zelf kunnen werken in de techniek.
- **Wat bieden ze?:** Een leer-werkervaring waarbij jongeren zowel theoretische kennis krijgen als praktische vaardigheden ontwikkelen. Het is een goede manier om te ontdekken of een technisch beroep hen aanspreekt.
- **Voorbeeld: Afbouwprofs** organiseert evenementen en workshops waar jongeren kunnen werken met materialen en technieken die specifiek zijn voor de afbouwsector, zoals tegelzetten of stucwerk.

5. Carrièredagen in de Bouw en Techniek

- **Wat zijn ze?:** Evenementen waar jongeren kunnen ontdekken wat voor carrièremogelijkheden er zijn in de technische sector, vaak georganiseerd door **Bouwend Nederland** of **Wij Techniek**.
- **Wat bieden ze?:** Gesprekken met bedrijven, informatie over mbo-opleidingen en het presenteren van technische beroepen door professionals. Dit helpt jongeren te zien welke kansen er zijn in de bouw en techniek.
- **Voorbeeld: Carrièredagen van Bouwend Nederland** waar jongeren bedrijven kunnen ontmoeten die op zoek zijn naar stagiairs of nieuwe medewerkers in de bouwsector.

6. Techniekworkshops en Bootcamps

- **Wat zijn ze?:** Workshops en korte opleidingen waarin jongeren specifieke technische vaardigheden kunnen leren, vaak aangeboden door organisaties als **Wij Techniek**.
- **Wat bieden ze?:** Korte intensieve programma's waarin jongeren bijvoorbeeld leren lassen, timmeren of werken met specifieke machines. Dit geeft hen een praktisch inzicht in wat de opleiding en het werk in de techniek inhouden.

- **Voorbeeld: Wij Techniek Bootcamps** bieden jongeren de kans om zich in een korte tijd te oriënteren op verschillende technische beroepen door zelf aan de slag te gaan met werk dat vaak ook in de opleiding voorkomt.

7. Open Bedrijvendagen in de Techniek

- **Wat zijn ze?:** Evenementen waarbij technische bedrijven hun deuren openen voor jongeren om hen te laten zien hoe het werk in de praktijk eruit ziet.
- **Wat bieden ze?:** Rondleidingen door bedrijven, ontmoetingen met medewerkers en inzicht in de dagelijkse werkzaamheden van verschillende technische beroepen.
- **Voorbeeld: Open Bedrijvendagen van Bouwend Nederland**, waar jongeren kunnen zien hoe projecten in de bouwsector van start gaan en uitgevoerd worden.

8. Online Techniek Oriëntatieprogramma's

- **Wat zijn ze?:** Digitale programma's of platforms waar jongeren via video's, webinars en virtuele rondleidingen meer kunnen leren over de verschillende technische opleidingen en beroepen.
- **Wat bieden ze?:** Online kennismakingen met verschillende technische beroepen, virtuele werkplekken en interviews met professionals uit de sector.
- **Voorbeeld: TechniekNet** van **Wij Techniek**, biedt jongeren toegang tot online inhoud die hen helpt meer te weten te komen over de technische sector.

9. Mbo Techniek Dag

- **Wat zijn ze?:** Een speciaal evenement waarbij verschillende mbo-scholen in de techniek hun deuren openzetten om jongeren te informeren over technische opleidingen.
- **Wat bieden ze?:** Informatie over mbo-opleidingen in de techniek, zoals bouw, installatietechniek en elektrotechniek. Het is een goede manier om te zien welke opleidingen het beste aansluiten bij persoonlijke interesses.
- **Voorbeeld: Techniek Dagen** van mbo-scholen zoals ROC's, die samen met partners uit de sector zoals **Bouwmensen** of **Afbouwprofs** verschillende workshops aanbieden.

10. Bouwmensen en Wij Techniek Schoolbezoeken

- **Wat zijn ze?:** Bezoeken aan technische bedrijven of bouwlocaties, georganiseerd door **Bouwmensen** en **Wij Techniek**, waar jongeren live kunnen zien hoe werk in de praktijk eruit ziet.
- **Wat bieden ze?:** Jongeren kunnen een kijkje nemen op bouwlocaties, werkplaatsen of installatielocaties en leren wat er allemaal komt kijken bij het werk in de techniek.
- **Voorbeeld: Wij Techniek Schoolbezoeken** waarbij jongeren praktijkervaring opdoen en met vakprofessionals praten.

11. Leerwerkprojecten in de Bouw en Techniek

- **Wat zijn ze?:** Leerwerkprojecten waarbij mbo-studenten samen met bedrijven werken aan echte projecten. Deze projecten worden vaak georganiseerd in samenwerking met technische organisaties.
- **Wat bieden ze?:** Ervaring opdoen in een praktijkomgeving, het ontwikkelen van vakkennis, en het versterken van een netwerk binnen de technieksector.
- **Voorbeeld: Bouwmensen Leerwerkprojecten**, waarbij jongeren al tijdens hun opleiding werken aan echte bouwprojecten.

Deze activiteiten zijn ontworpen om jongeren te informeren over de verscheidenheid aan technische beroepen en opleidingen en hen tegelijkertijd een praktijkervaring te bieden die hen helpt bij het maken van een weloverwogen keuze voor hun toekomst in de techniek.

19. Contactgegevens

Vakgroep Restauratie:

Daam Fockemalaan 22
3818 KG AMERSFOORT
Telefoon: 033-465 9 465
E-mail: info@vakgroeprestauratie.nl

Gespecialiseerde Aannemers in de Restauratie

<https://www.ga-platformrestauratie.nl/>

Vereniging van Architecten werkzaam in de Restauratie (VAWR)

Kleverskerkseweg 49
4338 PB Middelburg
Telefoon: 0118-653 743
E-mail: info@vawr.nl

Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen

Daam Fockemalaan 22
3818 KG AMERSFOORT
Telefoon: 033 445 04 11
E-mail: info@erfgoedopleidingen.nl

Savantis:

Limaweg 25
2743 CB Waddinxveen
Telefoon: 0182 641 111
E-mail: info@savantis.nl